

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียนวิชา วิถีธรรม วิถีไทย : กรณีศึกษานักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคคอนเมือง ซึ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์การนำกระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดการพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียนวิชาวิถีธรรม วิถีไทย สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคคอนเมือง แบ่งเป็น

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 2 ภาพรวมการวิเคราะห์การนำกระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดการพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียนวิชาวิถีธรรม วิถีไทย สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคคอนเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์การนำกระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดการพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียนวิชาวิถีธรรม วิถีไทย สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคคอนเมือง แบ่งเป็น

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแบบบันทึกกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการที่ผู้เรียนได้ทำการบันทึกในขณะที่ปฏิบัติการเรียนรู้ประกอบด้วย 8 ภาคการเรียนรู้ คือ 1) ภาควิชาความเข้าใจ 2) ภาควิชาการสร้างสรรค์ 3) ภาควิชาการรับรู้และสำนึก 4) ภาควิชาการแนะแนว 5) ภาควิชา

การวิจารณ์ 6) ภาคการประเมินตนเอง 7) ภาคเสริมประสบการณ์ 8) ภาคการนำเสนอปรากฏผล
ดังตารางวิเคราะห์แต่ละภาค ที่ 4.1-4.8 ดังนี้

4.1.1 ภาคความเข้าใจ

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการวิเคราะห์ภาคความเข้าใจ

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
กำหนด จุดประสงค์ ของแต่ละ คน	- ผู้เรียนกำหนดปัญหาในชีวิตประจำวันของแต่ละคน - ผู้เรียนเรียนรู้จากการเล่าประสบการณ์ของเพื่อน/ ของกลุ่ม - ผู้เรียนเรียนรู้จากการศึกษาสภาพสังคมปัจจุบันที่พบเห็นจากการได้ยิน ได้ฟังมา - ผู้เรียนเรียนรู้จากการรับทราบปัญหาของผู้ปกครอง - ผู้เรียนกำหนดจุดมุ่งหมายจากสิ่งที่ตนมีความคิดสร้างสรรค์	- จากบทสนทนาของกลุ่ม - จากการบันทึกของผู้เรียน - จากการอภิปรายและการวิเคราะห์ร่วมกันของกลุ่ม - จากการนำเสนอปัญหาสังคม - จากการสังเกตผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ข่าวสารที่เป็นประเด็นกระแสปัญหาทางสังคม - จากการหยิบยกประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนต้องการทราบ	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)
ศึกษาและ ทำความเข้าใจใน เนื้อหา	- ทำข้อตกลงโดยผลักดันให้ผู้เรียนศึกษาหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค รวมทั้งหลักธรรมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ให้ผู้เรียนศึกษาหลักธรรมโดยใช้เวลาประมาณ 30 นาที	- จากการสังเกต ผู้เรียนให้ความสนใจดี พุดคุยกันบ้าง ปรัชญาบ้าง มีการพูดและถกเถียงแสดงความคิดเห็นกันบ้าง เป็นบรรยากาศของการเรียนรู้ที่ดี	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
	- ให้ผู้เรียนบันทึกผลการศึกษาตามความเข้าใจของตน - ผลักดันให้ผู้เรียนตั้งประเด็นคำถามและคำศัพท์ที่เห็นว่าไม่เข้าใจในการทำกิจกรรมและอภิปรายร่วมกัน - การใช้กระบวนการกลุ่มเรียนรู้ในเวลา 15 นาที	- ผู้เรียนบันทึกความเข้าใจของตน ปรากฏให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจในความหมาย ของ หลักธรรมได้ดี - กระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียน ช่วยกันหาคำตอบจากการตั้งคำถามและคำตอบ จากคำศัพท์ที่ยังไม่เข้าใจ โดยครูผู้สอนเป็นผู้ให้ความเห็นอยู่ห่างๆ	
ระดม สมอง/ อภิปราย	- ผู้เรียนจับกลุ่มกันโดยผ่านเกมของครูผู้สอน โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มดับโต ไล่ พุง และกลุ่มหัวใจ - การละลายพฤติกรรมทำให้ผู้เรียนลดอาการประหม่า การแปลทหน้า บรรยากาศเป็นมิตรคุ้นเคย ไว้วางใจ - การแบ่งหน้าที่ของกลุ่ม ทำให้เกิดความชัดเจนในภาระงาน บทบาทและการดำเนินงานในกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนได้เรียนรู้การเคารพบทบาทซึ่งกันและกัน - การร่วมกันอภิปรายสิ่งที่ตนสนใจ ประสพการณ์ที่พบ	- ผู้เรียนเรียนรู้การทำงานร่วมกัน เรียนรู้ศักยภาพของกันและกัน - ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ความคิดซึ่งกันและกัน - ผู้เรียนซึมซับบรรยากาศการทำงานกลุ่ม สภาพแวดล้อมของกลุ่ม การร่วมกันดำเนินกิจกรรม ศักยภาพของกันและกัน ความ เป็นมิตรภาพกัน - ผู้เรียนเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน - ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการ ระดมสมองและการ อภิปรายร่วมกัน	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็นการ เรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
	ความรู้พื้นฐานของแต่ละคน และร่วมกันแสดงความคิดเห็น ใน หลั ก ฐ ร ร ม ต ำ ค ัญ ข อ ง พระพุทธศาสนาที่ว่าด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค รวมทั้งหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง อื่นๆ อย่างอิสระ โดยมีตัวแทน กลุ่มเขียนความคิดเห็นของ ทุกคนไว้ -ทุกคนร่วมกันอภิปรายใน ความคิดเห็นที่ตัวแทนกลุ่มได้ เขียนไว้ และประเมินเลือก ความคิดที่เห็นว่าดีที่สุด มา 2-3 ความคิด - ทุกคนร่วมกันพิจารณาให้ เหตุผลและจัดลำดับ ความสำคัญลดหลั่นลงมา - เกิดระบบการรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน การ ขอมรับ ลดทิฐิ สามารถหา ข้อสรุปร่วมกัน เป็นข้อสรุป ร่วมที่กลุ่มยอมรับ - การเรียนรู้คำศัพท์ คำถาม ประเด็นปัญหาของแต่ละคน จนทำให้เกิดการเติมเต็มซึ่งกัน และกัน	- ทุกกลุ่มได้มีการวางแผนงาน ร่วมกันและมีการแบ่งหน้าที่ กันทำงาน จากการสังเกต ทุกคนร่วมมือและตั้งใจที่จะให้ ผลงานของกลุ่มตนนั้นให้ออกมาดี	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
การตั้ง คำถาม	- ผู้เรียนเรียนรู้จากการตั้งคำถามของตนเองของเพื่อน และของกลุ่ม - ผู้เรียนเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานกลุ่มและการทำงานที่มีความคิดเห็นทั้งที่คล้อยตามและขัดแย้ง รวมทั้งการทำงานที่ไม่ราบรื่น - ผู้เรียนพยายามหาคำตอบร่วมกัน โดยผ่านการระดมสมอง จากความคิดเห็นและประสบการณ์ของสมาชิก - ผู้เรียนซักถามจากครูผู้สอนและพระอาจารย์ - ผู้เรียนสืบค้นคำตอบจากเอกสาร/ตำรา/อินเทอร์เน็ต - การตั้งคำถามของผู้เรียนเพิ่มเติมที่ลึกซึ้งขึ้น แม้จะเป็นคำถามที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานแต่เป็นคำถามที่เกิดจากความอยากรู้อยากเห็นหรือการสร้างสรรค์ของผู้เรียน	- ผู้เรียนบางคนตั้งคำถามกับเพื่อนสมาชิกอื่นในแง่ลบเกี่ยวกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น - ผู้เรียนบางคนตั้งคำถามเกี่ยวกับคำศัพท์ในหลักธรรมทางศาสนา พิธีกรรม ภูมิปัญญา ในความหมายที่ลึกซึ้ง - ผู้เรียนพยายามหาคำตอบโดยใช้ความคิดของแต่ละคน ของกลุ่มหรือหาข้อสรุปจากความคิดเห็นที่หลากหลาย โดยใช้เอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต พุดคุยกับครูผู้สอนและพระอาจารย์ - ผู้เรียนบันทึกคำถาม คำตอบตามที่ตนสนใจ หรือความรู้เพิ่มเติมที่ได้บันทึกในแบบบันทึกของตนเองนอกเหนือจากการบันทึกของกลุ่ม - ผู้เรียนที่เป็นเลขานุการกลุ่มบันทึกข้อสรุปหรือแนวทางแก้ไขปัญหาในบันทึกการประชุม - จากการสังเกตพฤติกรรมคำถามบางคำถาม ผู้เรียนบางคนจะไม่สนใจ ครูผู้สอนมีหน้าที่คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
		- ครูผู้สอนให้คำแนะนำการตั้งคำถามให้สำหรับคำถามที่มีลักษณะคำถามที่ไม่ชัดเจนและคำถามที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน ผู้เรียนจะรู้และเข้าใจการตั้งคำถามมากขึ้น	
การเรียนรู้ ในคำศัพท์	-จากการซักถาม/การอภิปราย/ การระดมสมอง -จากการค้นคว้าสืบค้นข้อมูล จากแหล่งต่าง ๆ -ซักถามพระอาจารย์ ในกรณี คำศัพท์ที่ยาก -การเชื่อมโยงคำศัพท์ การ อธิบายเพิ่ม -การใช้ซ้ำๆ การอ้างอิงบ่อย ๆ	- วิเคราะห์จากเนื้อหาที่ผู้เรียน นำเสนอและการอภิปราย - วิเคราะห์จากบทสนทนาที่ ผู้เรียนใช้เชื่อมโยง อ้างอิงถึง คำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา มากขึ้น - วิเคราะห์จากข้อความที่ผู้เรียน พยายามสื่อออกมา	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)

4.1.2 ภาควิชาการสร้างสรรค์

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ภาควิชาการสร้างสรรค์

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
การเลือก คำศัพท์มา อภิปราย	- ผู้เรียนหยิบยกสถานการณ์ที่แต่ละคนต้องการให้สมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่มได้ร่วมรับรู้ หรือที่คิดว่าเป็นที่สนใจของกลุ่ม แล้วนำคำศัพท์ที่ปรากฏในบริบทนั้นขึ้นมาอภิปรายร่วมกัน - จากนั้นสมาชิกในกลุ่มเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อหาข้อสรุป - ผู้เรียนนำคำศัพท์ที่ครูผู้สอน พระอาจารย์อ้างอิงขึ้นมาใช้อภิปรายร่วมกัน ถ้าหาข้อสรุปไม่ได้ ผู้เรียนจะถามครูผู้สอน และพระอาจารย์ - ผู้เรียนนำคำศัพท์ที่พบจากการค้นคว้าในตำราใช้ในการอภิปราย - ผู้เรียนนำคำศัพท์ที่ใช้ในการอภิปรายมาใช้ในการนำเสนอชิ้นงาน	- ผู้เรียนเรียนรู้ความหมาย คำศัพท์จากการฟังครูผู้สอน และพระอาจารย์ - ผู้เรียนซักถามเพื่อน หรือค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำรา - ผู้เรียนยกตัวอย่างประกอบในรูปสถานการณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น - ผู้เรียนนำคำศัพท์ที่เข้าใจ มาใช้ด้วยความมั่นใจยิ่งขึ้น - ผู้เรียนนำความหมาย คำศัพท์ มาใช้ประกอบการนำเสนอชิ้นงานได้อย่างเหมาะสม - ผู้เรียนสามารถถ่ายทอด คำศัพท์สู่ผู้อื่นได้ - ผู้เรียนเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำเสนอภูมิปัญญาได้ถูกต้อง และเหมาะสม	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นการเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสารประกอบ
การเลือกประเด็นคำถามมาอภิปราย	- ผู้เรียนหยิบยกคำถามที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิต การรับรู้ปัญหาในสังคม และสิ่งที่ตนเองไม่สามารถหาคำตอบได้มาอภิปรายในกลุ่ม - สมาชิกในกลุ่มร่วมอภิปรายนำเสนอคำตอบ และเพิ่มเติมจากประสบการณ์ที่ตนพบในแง่มุมที่แตกต่างจากเพื่อนมาอภิปราย - ผู้เรียน ชักจูง จูงใจให้ครูผู้สอน พระอาจารย์ ร่วมอภิปราย ร่วมนำเสนอและค้นหาคำตอบ - ผู้เรียนโยงคำถามกับหลักธรรมที่ตนคิดว่าเกี่ยวข้องเพื่อหาคำตอบ - ผู้เรียนพยายามหาข้อสรุปคำตอบและวิธีการแก้ไขปัญหา	- ผู้เรียนคุ้นเคยกับการทำงานกลุ่มมากขึ้น มีความเป็นมิตรภาพกัน พูด อภิปราย แสดงความคิดเห็นแบบตรงไปตรงมา - ผู้เรียนมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการพยายามหาข้อสรุป หาคำตอบในประเด็นปัญหาที่หยิบยกขึ้นมาอภิปราย - ผู้เรียนมีความศรัทธามากขึ้นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นทางออกของการแก้ไขปัญหาได้ - ผู้เรียนสามารถสรุปหลักธรรมพิธีกรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาร่วมกันได้	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)
การเลือกประเด็นปัญหามาอภิปราย	- ผู้เรียนนำเสนอประเด็นปัญหาจากประสบการณ์ตรงของตน - ผู้เรียนนำเสนอประเด็นปัญหาจากสภาพแวดล้อมที่พบในสังคมใกล้ตัว - ผู้เรียนนำเสนอประเด็นปัญหาของเพื่อน ๆ ที่ผู้เรียนต้องการช่วยเหลือ	- ผู้เรียนสนใจปัญหาของตน ของเพื่อน และสังคม สามารถจัดอันดับความจำเป็นเหมาะสมกับสถานการณ์ได้	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็นการเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสารประกอบ
	- กลุ่มร่วมกันคัดกรองปัญหาและเลือกสรรปัญหาที่เป็นปัญหาใหญ่และปัญหาที่พบเห็นบ่อย ๆ มาก่อนปัญหาเล็กและปัญหาที่ไม่ค่อยได้พบ		
การนำ หลักธรรม มาเขียน แผนงาน/ โครงการ	- ผู้เรียนระลึกได้จากองค์ความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่ - ผู้เรียนเทียบเคียงปัญหาที่ผู้เรียนระบุกับหลักธรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ - ครูผู้สอนสรุปหลักธรรม 3 กลุ่ม คือ 1.หลักธรรมแห่งสังฆธรรม 2. หลักธรรมแห่งบุคคล 3. หลักธรรมแห่งสังคม - ผู้เรียนมีความเข้าใจชัดเจนมากขึ้น - ผู้เรียนเรียนรู้จากการนำเสนอหลักธรรมของเพื่อนร่วมกลุ่ม - ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หนังสือเรียนประกอบบ้าง เมื่อพบอุปสรรคในการใช้คำศัพท์ของหลักธรรม	- ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถกเถียง อภิปรายกันเองและหาข้อสรุปจากสมาชิกโดยการโหวตตามวิถีประชาธิปไตย - ผู้เรียนนำเสนอประสบการณ์ที่พบว่าเป็นปัญหา สมควรที่จะได้รับการแก้ไขมาเล่าสู่กันฟัง - ผู้เรียนจัดลำดับความรุนแรงของปัญหาได้ - ผู้เรียนให้ความสำคัญกับปัญหาของส่วนรวมมากกว่าปัญหาของตน - ผู้เรียนให้ความสำคัญกับปัญหาเกี่ยวกับการเรียนมากเป็นอันดับแรกและรองลงมาคือ ปัญหาในบ้าน ในครอบครัว	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
การ สร้างสรรค์ ผลงาน	- ผู้เรียนแต่ละกลุ่มผลัดเปลี่ยนกันแสดงความคิดเห็น เริ่มจากมุมมองส่วนตัวของแต่ละคน และเรียนรู้บุคลิกภาพ การพูดของแต่ละคน ทั้งในทิศทางที่สังคมยอมรับและไม่ยอมรับ	- ผู้เรียนพยายามวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มก่อน จึงวิเคราะห์ศักยภาพของตนทีละคน แล้วจึงนำมาสัมพันธ์กับแผนงาน/โครงการที่กลุ่มนำเสนอ - ผลงานที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ออกมา นั้น เป็น สิ่ง ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว - ผู้เรียนเรียนรู้จากการได้ถกเถียงกันเชิงสร้างสรรค์ ไม่ใช่การขัดแย้งเพื่อเอาชนะกัน และเรียนรู้ที่จะหาข้อสรุปภายในเวลาที่เหมาะสมและภายใต้วัตถุประสงค์ที่มีร่วมกัน	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)

4.1.3 ภาวการรับรู้และสำนึก

ตารางที่ 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์ภาวการรับรู้และสำนึก

ประเด็นการ เรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
รำลึกถึง ความรู้ ความเข้าใจ	- ผู้เรียนสำนึก ระลึกได้ด้วยตนเอง ทั้งในแง่องค์ความรู้ วิธีการอยู่ร่วมกัน การนำหลักธรรมมาใช้ - ผู้เรียนสำนึก ระลึกได้จากการที่ครูผู้สอนและวิทยากรพยายามพูดกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายและบันทึกสิ่งที่พบเห็น - ผู้เรียนพบจากการปฏิบัติจริง เช่น การถวายสังฆทาน การเจริญสมาธิ การเดินจงกรม การภาวนา การสร้างผลงาน	- พิจารณาว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมนำสิ่งที่ตนรำลึกมากล่าวถึง อ้างถึง เขียนหรือนำมาใช้เป็นความรู้ นำมาแสดงออก - การแสดงออกของผู้เรียนเกี่ยวกับกิจกรรม ผู้เรียนสามารถรำลึกถึงหลักธรรม จริยธรรม - การรำลึกเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ถึงความประทับใจ ความดีของเพื่อนร่วมงานที่ผู้เรียนนำมากล่าวถึงในการนำเสนอผลงาน	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)
รำลึกถึง ประสบ การณ์	ผลักดันผู้เรียนให้รำลึกเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำงาน อาทิ การมีส่วนร่วม เหตุการณ์ที่ชื่นชอบ การแก้ปัญหาทางานและความขัดแย้ง	พิจารณาพฤติกรรมผู้เรียนเกี่ยวกับการพูด อภิปราย ซึ่งเห็นว่าผู้เรียนได้กล่าวถึงสิ่งนั้นอยู่บ่อย ๆ	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็นการเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสารประกอบ
รำลึกใน น้ำใจไมตรี/ ความดี/ ความงาม และความ สุนทรีย์	- จัดให้มีการทำงานในรูปของ กระบวนการกลุ่ม - การลงไปแสวงหา ประสบการณ์กับเพื่อน ชาวบ้าน ชุมชน	- พิจารณาจากการบินที่เกี่ยวกับ การรำลึกด้านความดีงามที่ได้ สัมผัสมา - พิจารณาจากการเล่าและกล่าวถึงใน สิ่งที่ตนได้ไปสัมผัสมา	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)
สิ่งที่คุ้นเคย มากที่สุด	- ผลักดันให้ผู้เรียนได้ใช้ ความรู้และทักษะตามที่ตน ถนัดนำมาแสดงออกใน ทำงาน - ผลักดันให้ผู้เรียนพูด กล่าวถึงสิ่งที่ตนคุ้นเคย - ผลักดันให้ผู้เรียนบันทึกสิ่งที่ ตนคุ้นเคย	- พิจารณาผู้เรียนว่า เป็นผู้ซึ่ง สามารถแสดงออกได้ตามที่ ผู้สอนผลักดันได้มากน้อย แค่ ไหนเกี่ยวกับ - การใช้ความรู้ - การใช้ทักษะ - การพูด อภิปราย - การบันทึกของผู้เรียน	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)
สิ่งที่ซาบซึ้ง มากที่สุด	ผลักดันให้ผู้เรียนรำลึกในสิ่ง ที่ตนซาบซึ้งมากเกี่ยวกับ ความดีงาม คุณธรรม จริยธรรม ความสุนทรีย์ภาพ ด้วยการบันทึก การพูดถึงการ นำเสนอในรูปของบทเพลง บทประพันธ์ การแสดง ฯลฯ	พิจารณาถึงสิ่งที่ผู้เรียนเกิด ความรู้สึที่ดีเป็นพิเศษกับสิ่ง นั้น ๆ จนถึงขั้นนำมากล่าวถึง ในเชิงคุณค่า นำมาแสดงออกใน เชิงศิลปะอย่างซาบซึ้ง	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)

4.1.4 ภาคการแนะแนว

ตารางที่ 4.4 แสดงผลการวิเคราะห์ ภาคการแนะแนว

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
การแนะแนว จากครูผู้สอน	- ครูผู้สอนแนะแนวหลักสูตร 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. หลักสูตรแห่งสังคม 2. หลักสูตรแห่งบุคคล 3. หลักสูตรแห่งสังคม - ผู้เรียนศึกษาหลักสูตรทั้ง 3 กลุ่ม แล้วเลือกหลักสูตรที่ตนสนใจ ได้แก่ หลักสูตรอริยสัจ 4 ที่ว่าด้วยเรื่องความจริงของชีวิต หลักสูตร อิทธิบาท 4 เป็นหลักสูตรที่ประสบความสำเร็จในชีวิต และหลักสูตรเรื่อง ทิศ 6 เป็นต้น - ผู้เรียนสรุปหลักสูตรของตน - ครูผู้สอนแนะแนวการเขียนองค์ประกอบของแผนงาน/โครงการที่ถูกต้องและการใช้ภาษาในการนำเสนองานทั้งการเขียนและการพูด - ครูผู้สอนแนะแนวการจัดระบบความคิดของผู้เรียนให้เป็นหมวดหมู่ก่อนการพูด	- ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการสรุปประเด็นหลักสูตรด้วยตนเอง ภายใต้การชี้แนะของครูผู้สอน - ผู้เรียนเข้าใจจุดแข็ง จุดด้อยของตนเองด้วยการวิเคราะห์ตนเอง ภายในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนประสบ - ผู้เรียนยอมรับ ซาบซึ้งและยอมรับข้อมูลการแนะแนวจากพระอาจารย์ ครูผู้สอน วิทยากร และเพื่อน รวมทั้งเอกสารที่ผู้เรียนค้นคว้ามากขึ้น และยินดี ยอมรับการแนะแนวที่นำไปสู่การปฏิบัติ และสร้างสรรค์โครงการต่าง ๆ เพื่อส่งผลไปสู่ชุมชน - ผู้เรียนนำคำแนะนำของครูผู้สอนและวิทยากรที่บอกกล่าวแก่เพื่อนต่างกลุ่มที่ได้ นำเสนอก่อนหน้ากลุ่มของตนไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การนำเสนอของ กลุ่มตนทันทีที่กลุ่มตนได้นำเสนอ	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสารประกอบ
	- ครูผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนบันทึกทุกอย่างได้อย่างอิสระเสรีตามที่ผู้เรียนปรารถนา โดยไม่มีขีดจำกัดใดๆ - ครูผู้สอนเสริมส่วนที่ผู้เรียนขอคำปรึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น เนื้อเพลง (การปรับเปลี่ยนคำที่เป็นเนื้อร้องให้สละสลวยยิ่งขึ้น) - ครูผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนใช้ภาษาพูดที่เป็นทางการมากขึ้นในการนำเสนอแผนงาน/โครงการ		
การแนะนำจาก พระอาจารย์	- พระอาจารย์แนะนำถึงประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ประโยชน์ที่เกิดต่อตัวผู้เรียน การเรียนรู้ของผู้เรียน ประโยชน์ที่เกิดกับคนรอบข้าง สังคมส่วนรวมและพี่น้อง ญาติมิตร รวมทั้งสังคมโลก - พระอาจารย์แนะนำวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามพิธีกรรมของชาวพุทธ - พระอาจารย์แนะนำวิธีการทักทาย แนะนำสมาชิก ก่อนการนำเสนอ รวมทั้งการนำเสนอที่อาจ เช่น การสบตาคน ไม่หันหลังให้คนดู เป็นต้น - พระอาจารย์ซักถามปัญหาผู้เรียนเพื่อค้นหาคำตอบที่ผู้เรียนจะตอบด้วยตนเอง ถ้าตอบผิดพระอาจารย์จะให้ลงฝึกปฏิบัติเองเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้อง	- ผู้เรียนรับรู้และจดจำกับคำแนะนำของพระอาจารย์ พร้อมทั้งจะนำไปใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองทันที - ผู้เรียนนำคำแนะนำของพระอาจารย์ไปปรับปรุงโครงการที่กลุ่มได้สร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
การแนะนำ จากเพื่อน	- เพื่อน ๆ แนะนำสิ่งที่ผู้เรียน ทำไม่ครบหรือข้ามขั้นตอน - เพื่อนแนะนำเพื่อเป็นการ แบ่งปันความรู้ แลกเปลี่ยนกัน เติมเต็มในส่วนที่ขาด หรือผิด ขั้นตอน ผิดรูปลักษณะ - เพื่อนแนะนำขั้นตอนการ ทำงานให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น - เพื่อนติชมให้ข้อเสนอแนะ แผนงาน/โครงการ/ชิ้นงานที่ กลุ่มนำเสนอต่อหน้าเพื่อน ๆ - เพื่อนแนะนำความหมายของ หลักธรรมที่ผู้เรียนเข้าใจและ ใช้ผิดความหมาย - เพื่อนแนะนำการ ปรับเปลี่ยนหลักธรรมให้ เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่ กลุ่มสนใจ - เพื่อนแนะนำวิธีการที่ ประหยัดเวลา/ประหยัด งบประมาณที่จะใช้ในการ ดำเนินงาน	- ผู้เรียนยอมรับ น้อมรับ คำ แนะนำ ความคิดเห็นของ เพื่อนมากขึ้น - ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการนำ คำแนะนำ/ความคิดเห็นของ เพื่อน ไปปรับปรุงตนเอง/ ปรับตัวและปรับปรุงโครงการ ของตนเพื่อให้โครงการ เหล่านั้นมีคุณภาพมากขึ้น - ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการ แนะนำของเพื่อน/ความเป็น ตัวตนของเพื่อนมากขึ้น - ผู้เรียนลดอคติที่มีต่อตนเอง มากขึ้น - ผู้เรียนมีการนำหลักธรรมมา ใช้โดยไม่รู้ตัว เช่น ขันติ-โสรัจจะ อิทธิบาท 4 เป็นต้น	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็นการเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสารประกอบ
	- เพื่อนให้กำลังใจเมื่อท้อแท้ - เพื่อนแนะแนววิธีการเชื่อมโยงความคิด หลักธรรมกับวิธีการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน - เพื่อนต่างกลุ่มให้ข้อเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น - เพื่อน ๆ แสดงออกซึ่งความสามารถส่วนตัว เช่น ดนตรี ศิลปะในการสร้างสรรค์ผลงาน/โครงการ/ชิ้นงานที่สร้างสรรค์สังคมและแก้ไขปัญหาที่ผู้เรียนคิดว่าเป็นปัญหานักของกลุ่ม		
การนำคำแนะนำไปใช้	- ผู้เรียนนำคำแนะนำของพระอาจารย์มาใช้ทันทีเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม - ผู้เรียนนำคำแนะนำของครูผู้สอนมาใช้ในการนำเสนอผลงาน เช่น การกล่าวคำทักทายพระอาจารย์ วิทยากร และเพื่อน - ผู้เรียนนำคำแนะนำของครูผู้สอน วิทยากร มาเป็นแรงเสริมกระตุ้นปลุกเร้าให้มีความสนใจในการวางแผนงาน/โครงการ 4. ผู้เรียนนำสิ่งที่ตนเองสังเกตพบไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองในการดำรงตน การเรียนรู้และการวางตนเองในกลุ่มได้ทันที	- ผู้เรียนเห็นคุณค่าคำแนะนำทั้งทางตรงและทางอ้อม - ผู้เรียนมีทักษะการนำคำแนะนำไปใช้พัฒนา/ปรับปรุงพฤติกรรมตนเองหรือวางแผนโครงการได้มากขึ้น - ผู้เรียนพัฒนากลไกการรับรู้คำแนะนำ การนำคำแนะนำไปใช้ได้อย่างอัตโนมัติมากขึ้น - ผู้เรียนลด เลิก พฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมากขึ้น	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

4.1.5 ภาคการวิจารณ์

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการวิเคราะห์ภาคการวิจารณ์

ประเด็นการเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสารประกอบ
การแสดง ความรู้ความ เข้าใจ	- ผู้เรียนเรียนรู้จากการรับฟังแนวคิดของเพื่อน และคิดตาม วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดของตนเองกับแนวคิดกลุ่มและแนวคิดเพื่อน - ผู้เรียนเปรียบเทียบการวิจารณ์ของตนเองกับการวิจารณ์ของเพื่อนคนอื่น - ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนพบเห็นในชีวิตประจำวัน - ผู้เรียนเรียนรู้จากการวิจารณ์ของครูผู้สอนและพระอาจารย์ - ผู้เรียนวิเคราะห์เนื้อหาด้วยตนเอง	- การแสดงความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนบางคนยังมีน้อยและมักเป็นคนเดิม ที่แสดงออกถึงซึ่งความรู้ความเข้าใจ - ผู้เรียนแสดงความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบ้าง แต่เมื่อกลุ่มช่วยกันแสดงความรู้ความเข้าใจในความขัดแย้งและข้อสรุปร่วมกันทำให้ความเข้าใจมีความชัดเจนยิ่งขึ้น	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)
การแสดง ความรู้สึก นึกคิดกับ เพื่อน	- ผู้เรียนเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของเพื่อน ๆ ที่รู้จักในกลุ่ม - การสังเกตพฤติกรรมตนเอง การเปรียบเทียบและตีคุณค่าพฤติกรรมนั้น ๆ กับความคาดหวังของสังคม - การยอมรับของส่วนรวม - ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการปรับตัวปรับใจให้ยอมรับพฤติกรรมที่แตกต่าง การอดทนต่อความรำคาญ และสะท้อนการรับรู้ออกมาในแง่พฤติกรรมที่แตกต่างจากที่เคยประพฤติปฏิบัติ - ผู้เรียนเรียนรู้การตีคุณค่าพฤติกรรม และเลือกใช้พฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนรวม	- ผู้เรียนปรับตัว ปรับใจเรียนรู้ผู้อื่นมากขึ้น สามารถเลือกใช้พฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของกลุ่มและสังคมส่วนรวม - ผู้เรียนมีความอดทนต่อสภาพแวดล้อมที่ไม่เคยชิน กดดันและอดกลั้นมากขึ้น - ผู้เรียนสามารถประยุกต์หลักธรรมมาใช้ในสถานการณ์จริง	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็นการ เรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
การ พรรณนาถึง สิ่งที่เห็น และคุณค่าที่ เกิด	- ผู้เรียนสังเกตผู้คนรอบด้าน ได้แก่ เพื่อน ครูผู้สอน พระ อาจารย์ - ผู้เรียนรับรู้ เข้าใจ เปรียบเทียบและประเมินคุณค่า ภาวะการณ์ อารมณ์ พฤติกรรม ที่เกิดขึ้น - ผู้เรียนบันทึกสิ่งที่มากระทบ ลงในแบบบันทึก - ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของตนเองและเลือกใช้ เลือก แสดงออกเฉพาะพฤติกรรมที่ ตนประเมินว่าเหมาะสม	- ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และ เก็บเกี่ยวบทเรียนของตนจาก สภาพการณ์ บุคคลรอบด้าน ศึกษาทำความเข้าใจและสามารถ ประเมินคุณค่าได้	ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม)

4.1.6 ภาคการประเมินตนเอง

ตารางที่ 4.6 แสดงผลการวิเคราะห์ ภาคการประเมินตนเอง

ประเด็นการ เรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
ความรู้ ความเข้าใจ ในตน	-ผู้เรียนระลึกถึงความรู้ที่ได้รับจากการนำหลักธรรมต่าง ๆ ไปใช้ในจิตประจำวัน / ประโยชน์ที่ได้รับและจากการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวพุทธ ที่ผู้เรียนประสบและพบเห็น - ผู้เรียนพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตของตน - ผู้เรียนยอมรับความสามารถของตนเอง ชื่นชมและวิพากษ์วิจารณ์ข้อเด่น ข้อด้อยของตนเองได้ชัดเจน - ผู้เรียนปรับตัวเข้ากับเพื่อนที่เพิ่งรู้จัก เพื่อนต่างกลุ่ม ลด เลิกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเพิ่มพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น ความอดทน ให้อภัย การคิดบวก เป็นต้น - ผู้เรียนประเมินการนำเสนอของกลุ่มของตนเองได้และนำมาปรับปรุงผลงานของตนได้ดีขึ้น - ผู้เรียนยอมรับข้อเสนอแนะของเพื่อน ครูผู้สอน พระอาจารย์และนำมาปรับใช้ได้ทันที	-พิจารณาผู้เรียนว่ามีการยอมรับข้อดี ข้อด้อยในตนเองมากน้อยเพียงใด - สามารถบอกกับตนเองได้มากน้อยเพียงใดกับความรู้ การกระทำและคุณค่าต่าง ๆ ที่ตนได้เปลี่ยนแปลง เช่น สิ่งที่ตนภูมิใจ สิ่งที่ตนมีข้อเสีย การยอมรับความคิดเห็นที่ผู้อื่นวิจารณ์แล้วนำมาประเมินตนเอง เป็นต้น	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารแยกเล่ม)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็นการเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสารประกอบ
จุดอ่อน จุดแข็ง ของตน	- ครูผู้สอนและวิทยากรให้แบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มดับ ไต ไส้ พุง และหัวใจ ผู้เรียนได้อยู่รวมกลุ่มกับเพื่อนใหม่ต่างแผนก ต่างสาขา ทำให้ได้รู้จักคนมากขึ้น ผู้เรียนสะท้อนภาพจุดแข็ง จุดอ่อนของตน โดยเรียนรู้การวางตนในกลุ่มใหม่ ปรับตัว ลด เลิกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกไป เช่น เจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตนเอง ไม่รู้สึกถึงความรู้สึกของคนอื่น และเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้น เช่น ความอดทน อดกลั้น - ผู้เรียนเรียนรู้จุดแข็ง จุดอ่อนของตน โดยการชี้แนะของเพื่อนร่วมกลุ่ม ของครูผู้สอน วิทยากรและพระอาจารย์ เป็นการสะท้อนภาพของตนเองจากเพื่อนที่แสดงออกคล้ายคลึงกัน	- พิจารณาว่าผู้เรียนมีการยอมรับในข้อดี ข้อเสียของตนได้มากน้อยแค่ไหน - พิจารณาว่าผู้เรียนสามารถเลือกสิ่งที่ดีให้กับตนได้หรือไม่ เช่น พฤติกรรมที่ต้องปรับในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเลือกเหตุผลที่คิดว่าควรยอมรับเพื่อปรับและนำไปแก้ปัญหา	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

4.1.7 ภาคเสริมประสบการณ์

ตารางที่ 4.7 แสดงผลการวิเคราะห์ ภาคเสริมประสบการณ์

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
การนำ หลักธรรม ไปใช้ใน การ วิเคราะห์ ชุมชน ที่ตนอาศัย	- ผู้เรียนแต่ละคนศึกษาและสำรวจชุมชนที่ตนอาศัยและ/หรือชุมชนที่ตนสนใจและเกี่ยวข้องกับตนในชีวิตประจำวัน เช่น ชุมชนร้านค้าของวิทยาลัย, ชุมชนบริเวณบ้านพักอาศัย, ชุมชน ตลาดนัด เป็นต้น - สังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชนตามที่ตนอาศัยและสนใจ - บันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นลงในแบบบันทึก - ผู้เรียนทุกคนร่วมกันวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนสิ่งที่พบเห็นซึ่งกันและกัน - บันทึกเพิ่มเติมนอกเหนือจากประเด็นที่กำหนด	- การนำความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนสามารถนำไปวิเคราะห์ตีความหมายและประเมินคุณค่าได้เกี่ยวกับประสบการณ์ที่พบเห็น	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)
การบริหาร จิตและ เจริญ ปัญญา	- ผู้เรียนเรียนรู้เหตุผลที่ต้องบริหารจิตและเจริญปัญญาจากการบอกกล่าวของพระอาจารย์ - ผู้เรียนฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาในการปฏิบัติจริง - ผู้เรียนได้รับคำแนะนำจากพระอาจารย์เป็นระยะ ๆ ในการฝึกปฏิบัติ - ผู้เรียนบางคนไม่สามารถปฏิบัติให้มีสมาธิได้ จึงได้รับคำแนะนำจากเพื่อนและครูผู้สอน	- ผู้เรียนต้องการความชัดเจนถึงเหตุผลที่ต้องบริหารจิตและเจริญปัญญา ซึ่งพระอาจารย์ก็ได้ชี้แนะตรงประเด็นให้กับผู้เรียน - ผู้เรียนบางคนมีความคิดต่อต้าน ทำให้ไม่มีความอดทนในการบริหารจิตและเจริญปัญญา - ผู้เรียนบางคนไม่พยายามและตั้งใจฝึกสมาธิ มีการรบกวนเพื่อนบ้าง แต่ถ้าเพื่อน	ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็นการ เรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
		ไม่เคลื่อนย้ายตามก็จะลดพฤติกรรม ก่อนลงมือไปเอง - ผู้เรียนส่วนใหญ่พยายาม ฝึก ปฏิบัติ จากการสังเกต พฤติกรรมของผู้เรียนนั้น บางช่วงจะใช้เวลาสั้น แต่จะ ค่อย ๆ ดีขึ้น เพราะผู้เรียน เชื่อว่าการบริหารจัดการและเจริญ ปัญญาจะทำให้เกิดประโยชน์ แก่ตัวเอง ในแง่ของการเรียน การแก้ไขปัญหาทุกข์ของ ผู้เรียนในชีวิตประจำวันได้ - ผู้เรียนบางส่วนนั่งสมาธิ ไม่นั่ง ทำให้เกิดการผิดปกติ ทางร่างกาย เช่น ปวดหลังจึง เปลี่ยนอิริยาบถบ่อย ๆ ทำให้ ไม่มีสมาธิ และเป็นที่รบกวน คนใกล้ ๆ โดยไม่ได้ตั้งใจ	

4.1.8 ภาคการนำเสนอ

ตารางที่ 4.8 แสดงผลการวิเคราะห์ ภาคการนำเสนอ

ประเด็น การเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสาร ประกอบ
การ นำเสนอ ความรู้	- ครูผู้สอนและวิทยากรให้ผู้เรียน นำเสนอ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่ม ละ 7-8 คน นำเสนอปัญหาของ กลุ่มและจัดลำดับความหนักเบา ของปัญหาและสรุป 1 ปัญหา จากนั้นนำหลักธรรมมาแก้ปัญหา นั้น - ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม (ชื่อกลุ่ม ดับ ไต่ ไส้ พุง หัวใจ) - ผู้เรียนทำสตอรี่บอร์ด ในการ นำเสนอผลงานกลุ่ม ภาพที่ 1 โครงการเผยแพร่หลักธรรม ภาพที่ 2 โครงการอนุรักษ์สามัคคี ภาพที่ 3 การแก้ปัญหาความโกรธ ภาพที่ 4 การแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาท ภาพที่ 5 การไม่ยกโทษให้กัน ภาพที่ 6 ความสามัคคี ภาพที่ 7 ภาพรวมทั้งหมด ภาพที่ 8 สรุปโครงการ	- ผู้เรียนนำเสนอความรู้ของ ตนเอง ของเพื่อนสมาชิก และของ กลุ่ม - ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบ จัดลำดับความรู้ได้เหมาะสมกับ สถานการณ์ - ผู้เรียนทำงานร่วมกับสมาชิกอื่น ในกลุ่มได้ โดยการปรับตัว ลด ละ เลิก พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การยึดความคิดเห็นของ ตนเองเป็นหลัก และเพิ่ม พฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น ความ อดทน การยอมรับความคิดเห็น ของผู้อื่น โดยไม่ใช้อำนาจ ประชาธิปไตย - ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากขึ้น สืบค้นจากแหล่งวิทยาการ สื่อ เทคโนโลยีต่างๆ - ผู้เรียนตั้งใจฟังครูผู้สอนและ วิทยากร บันทึกข้อมูล และซักถามเพิ่มเติม หรือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง - ผู้เรียนใส่ใจในรายละเอียดการ ฟังและพูด มีการพัฒนามากขึ้น - ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และแสดงออกโดย การพูดสื่อสาร ได้ตอบกันมากขึ้น	- ตัวอย่างการ บันทึกของ ผู้เรียน (เอกสารอ้างอิง แยกเล่ม) - ภาพถ่าย ประกอบ ภาคผนวก ข

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็นการเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสารประกอบ
การนำเสนอ แผนงาน/ โครงการ	- ผู้เรียนวิเคราะห์จากประเด็นปัญหาในวิทยาลัย ในชีวิตประจำวัน ในสังคมและในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัย - ผู้เรียนแต่ละคนนำเสนอความคิดเห็นของตนต่อกลุ่ม - ผู้เรียนหาข้อสรุปแผนงาน/โครงการที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน - ผู้เรียนช่วยกันเขียนร่างแผนงาน/โครงการ - ผู้เรียนช่วยกันนำเสนอแหล่งงบประมาณ - ผู้เรียนจัดหาแหล่งทรัพยากร - ผู้เรียนสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่าง ๆ - ผู้เรียนจัดทำร่างแผนงาน/โครงการ วิพากษ์วิจารณ์และปรับปรุงร่างแผนงาน/โครงการจนสำเร็จสมบูรณ์	- ผู้เรียนแสดงบทบาทผู้นำและผู้ตามได้อย่างเหมาะสม - ผู้เรียนยอมรับศักยภาพของเพื่อนสมาชิกแต่ละคน - ผู้เรียนลดพฤติกรรมการยึดมั่นความคิดเห็นของตนแต่เพียงอย่างเดียวและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น - ผู้เรียนแสดงศักยภาพ ความถนัดของตนที่ต่างกัน เช่น การใช้ภาษา การใช้เทคโนโลยี ให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน - ผู้เรียนเรียนรู้ศักยภาพของหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชน/สังคม	- ตัวอย่างการบันทึกของผู้เรียน (เอกสารอ้างอิงแยกเล่ม) - ภาพถ่ายประกอบภาคผนวก ข
การนำเสนอ ผลงาน	- ผู้เรียนนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละคนตามความสนใจตามความถนัดของตน - ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ นำเสนอเหตุผลประกอบ - ผู้เรียนสรุปความคิดเห็นเป็นมติของกลุ่ม	- ผู้เรียนใช้อิสรภาพทางความคิดในการนำเสนอต่อเพื่อนสมาชิก - ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	- ชิ้นงาน/โครงการของผู้เรียน - โปสเตอร์ (ภาพถ่ายจากของจริง) - เนื้อเพลง - สตอรี่บอร์ด - ภาพถ่ายประกอบภาคผนวก ข

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็นการเรียนรู้	วิธีการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	เอกสารประกอบ
	- ผู้เรียนร่วมกันวางแผนงานการสร้างสรรค์ชิ้นงานตามขั้นตอนที่กลุ่มสรุป - ผู้เรียนมอบหมายหน้าที่การสร้างผลงานตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน - ผู้เรียนเลือกสรรและระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ตามขั้นตอนจากสิ่งที่มีอยู่รอบตัว ปรับปรุงประยุกต์ใช้ทรัพยากรเท่าที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ - ผู้เรียนร่วมกันสร้างสรรค์ชิ้นงาน - ผู้เรียนวิพากษ์วิจารณ์ขั้นตอนของกลุ่มและปรับปรุงแก้ไขจนเป็นที่พอใจของกลุ่ม - ผู้เรียนวางแผนการนำเสนอชิ้นงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก - ผู้เรียนนำเสนอชิ้นงานต่อที่ประชุม - เพื่อนสมาชิกต่างกลุ่มครูผู้สอน พระอาจารย์วิพากษ์วิจารณ์ เสนอแนะเติมเต็มผลงานให้สมบูรณ์ - ผู้เรียนนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข	- ผู้เรียนรับผิดชอบทำงานจนสำเร็จและมีความมุ่งมั่นร่วมกันที่จะสร้างสรรค์ชิ้นงานออกมาให้สมบูรณ์ - ผู้เรียนรู้จักการปรับใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด - ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานที่มีคุณค่าเหมาะสมกับวัยและสภาพการณ์ ได้แก่ 1. โครงงานต่อต้านการ งดสูบบุหรี่ (เพลงต่อต้านการสูบบุหรี่) 2. โครงงานรู้รักสามัคคี (โปสเตอร์ลดความรุนแรง การทะเลาะวิวาท) 3. โครงงานวัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 4. โครงงานใกล้ชีวิตโคกระบือ - ผู้เรียนภาคภูมิใจในผลงานของตนและยอมรับในศักยภาพของแต่ละคนที่มีความหลากหลายและความแตกต่างจากสิ่งที่มี	

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ภาคการวัดและประเมินผล

เป็นการวิเคราะห์ในภาคการวัดและประเมินผล ภาคที่ 9 เพื่อเป็นการสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของภาคการเรียนรู้ทั้ง 8 ภาค (ตามตารางการวิเคราะห์ดังกล่าวแล้ว) ภาคการวัดและประเมินผลนี้ เป็นผลการประเมินกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการของผู้เรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences) ตามหลักฐานค่าสถิติ (ปรากฏในเอกสารอ้างอิงแยกเล่ม) โดยแบ่งข้อมูลการประเมินออกเป็น 3 ส่วน คือ

4.2.1 การประเมินด้านการมีส่วนร่วมและการกำหนดกติกาการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

4.2.2 การประเมินกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการของผู้เรียน 9 ภาค ได้แก่ ภาคความเข้าใจ ภาคการสร้างสรรค์ ภาคการรับรู้และสำนึก ภาคการแนะแนว ภาคการวิจารณ์ ภาคการประเมินตนเอง ภาคเสริมประสบการณ์ ภาคการนำเสนอ และภาคการวัดประเมินผล

4.2.3 ประเมินสรุปการนำผลการประเมินกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการของผู้เรียน 9 ภาค มาใช้ในการพัฒนาหุปัญญาด้านความฉลาดและด้านอารมณ์ของผู้เรียน

ปรากฏผลการแสดงตารางการประเมินกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการของผู้เรียน ดังนี้

ภาคการวัดและประเมินผล

4.9 แสดงตารางการประเมินกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการของผู้เรียน

4.2.1 การประเมินด้านการมีส่วนร่วมและการกำหนดกติกาการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

ตารางที่ 4.9.1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมกำหนดกติกาการเรียนรู้

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
1.1 การนำเสนอ ประเด็น กฎ กติกา การเรียนรู้	3.80	0.66	มาก	4.04	0.67	มาก	0.24
1.2 การร่วมวิเคราะห์ ประเด็นกติกา	3.62	0.78	มาก	4.18	0.68	มาก	0.56
1.3 การมีส่วนร่วมอื่น ๆ	3.62	0.83	มาก	4.31	0.63	มาก	0.69

ตารางที่ 4.9.1 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
1.4 การแสดงความคิดเห็น สร้างความชัดเจน	3.58	0.84	มาก	4.13	0.73	มาก	0.55
1.5 การยอมรับข้อสรุป กฎ กติกา	3.62	0.75	มาก	4.16	0.67	มาก	0.54
1.6 การปฏิบัติตามกฎ-กติกา	3.82	0.72	มาก	4.27	0.65	มาก	0.45
1.7 การใช้กฎ กติกา และข้อตกลงการเรียนรู้	3.84	0.74	มาก	4.18	0.65	มาก	0.34
รวม	3.70	0.47	มาก	4.18	0.38	มาก	0.48

จากตารางที่ 4.9.1 พบว่า ในด้านการมีส่วนร่วมกำหนดกติกาการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.58-3.84) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การใช้กฎ กติกา และข้อตกลงการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมาคือ การปฏิบัติตามกฎ กติกา ($\bar{X} = 3.82$) และการนำเสนอประเด็นกฎกติกาการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.80$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.04-4.31) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมอื่น ๆ ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมาคือ การปฏิบัติตามกฎ กติกา ($\bar{X} = 4.27$) และการร่วมวิเคราะห์ประเด็นกติกาและการใช้กฎ กติกาและข้อตกลงการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.18$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.24-0.69) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วม (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.69) รองลงมา คือ การร่วมวิเคราะห์ประเด็นกติกา (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.56) และการแสดงความคิดเห็นสร้างความชัดเจน (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.55)

4.2.2 การประเมินกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการของผู้เรียน 9 ภาค ได้แก่ ภาควิชาการสื่อสาร ภาควิชาการสร้างสรรค์ ภาควิชาการรับรู้และสำนึก ภาควิชาการแนะแนว ภาควิชาการวิจารณ์ ภาควิชาการประเมินตนเอง ภาควิชาการเสริมประสบการณ์ ภาควิชาการนำเสนอ และภาควิชาการวัดประเมินผล

ตารางที่ 4.9.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาควิชาการ

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของ ค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
2.1 ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้	3.82	0.83	มาก	4.16	0.67	มาก	0.34
2.2 การใช้ความรู้/ความจำ/ความคิด และความเข้าใจตอบปัญหา	3.60	0.78	มาก	4.27	0.65	มาก	0.67
2.3 การอภิปราย/ถกเถียงประเด็นปัญหา	3.56	0.69	มาก	4.16	0.67	มาก	0.60
2.4 การร่วมระดมสมอง	3.64	0.98	มาก	4.56	0.66	มากที่สุด	0.92
2.5 การใช้เหตุผล/ความคิดโต้แย้ง/โต้ว่าที่/ขอวาที	3.47	0.84	ปานกลาง	4.18	0.68	มาก	0.71
2.6 ความเข้าใจในการตั้งคำถาม	3.33	0.74	ปานกลาง	4.07	0.81	มาก	0.74
2.7 ความเข้าใจในการวางแผนงาน/ โครงงาน/ ชิ้นงาน	3.44	0.89	ปานกลาง	4.00	0.71	มาก	0.56
2.8 ความเข้าใจในการบูรณาการความรู้จากวิชาอื่น	3.71	0.82	มาก	4.16	0.64	มาก	0.45

ตารางที่ 4.9.2 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของ ค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
2.9 การสอบสวน ความรู้/ความเข้าใจ	3.58	0.78	มาก	4.13	0.73	มาก	0.55
2.10 การวิเคราะห์	3.67	0.77	มาก	4.20	0.73	มาก	0.53
2.11 การดีความ	3.62	0.81	มาก	4.22	0.74	มาก	0.60
2.12 การพรรณนา	3.53	0.87	มาก	4.20	0.79	มาก	0.67
รวม	3.58	0.51	มาก	4.19	0.44	มาก	0.61

จากตารางที่ 4.9.2 ด้านข้อมูลภาคความเข้าใจ พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็น ดังนี้

ก่อนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 9 ข้อ และค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 3 ข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.33-3.82) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.82$) รองลงมาคือ ความเข้าใจในการบูรณาการความรู้จากวิชาอื่น ($\bar{X} = 3.71$) และการวิเคราะห์ ($\bar{X} = 3.67$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด คือ การร่วมระดมสมอง ($\bar{X} = 4.56$) และค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 8 ข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.00-4.27) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การใช้ความรู้/ความจำ/ความคิดและความเข้าใจตอบปัญหา ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา คือ การดีความ ($\bar{X} = 4.22$) และการวิเคราะห์และการพรรณนา ($\bar{X} = 4.20$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.34-0.92) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การร่วมระดมสมอง (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.92) รองลงมา คือ ความเข้าใจในการตั้งคำถาม (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.74) และการใช้เหตุผล/ความคิดโต้แย้ง/โต้ว่าที่/ขอว่าที่ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.71)

ตารางที่ 4.9.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาคการสร้างสรรค์

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
3.1 การวางแผนงาน การปฏิบัติการในชุมชน	3.40	0.69	ปานกลาง	4.07	0.72	มาก	0.67
3.2 การดำเนินโครงการ/ โครงการในชุมชน	3.47	0.73	ปานกลาง	4.00	0.74	มาก	0.53
3.3 การศึกษาในแหล่ง เรียนรู้ บุคคล ชุมชน	3.51	0.73	มาก	4.09	0.67	มาก	0.58
3.4 การเรียนรู้วิธีเรียน จากการสืบค้นเอกสาร/ สื่อ	3.49	0.84	ปานกลาง	4.24	0.65	มาก	0.75
3.5 การเรียนรู้แบบ ปฏิสัมพันธ์	3.56	0.76	มาก	4.00	0.77	มาก	0.44
3.6 การใช้เทคโนโลยี ปฏิบัติการสร้างสรรค์	3.58	0.94	มาก	4.27	0.69	มาก	0.69
3.7 การเรียนรู้วิธีการ แก้ปัญหา	3.73	0.81	มาก	4.20	0.69	มาก	0.47
3.8 คุณค่าของผลงานที่ สร้างสรรค์	3.71	0.69	มาก	4.29	0.69	มาก	0.58
3.9 ประโยชน์การใช้สอย จากการสร้างสรรค์	3.80	0.71	มาก	4.36	0.61	มาก	0.56
3.10 ประโยชน์ทาง ธุรกิจ/การขายจากการ สร้างสรรค์ผลงาน	3.51	0.73	มาก	4.16	0.85	มาก	0.65
รวม	3.58	0.46	มาก	4.18	0.43	มาก	0.60

จากตารางที่ 4.9.3 ด้านข้อมูลภาคการสร้างสรรค์ พบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมากเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 7 ข้อ และค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 3 ข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.40-

3.80) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประโยชน์การใช้สอยจากการสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมาคือ การเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.73$) และคุณค่าของผลงานที่สร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.71$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.00-4.36) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประโยชน์การใช้สอยจากการสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา คือ คุณค่าของผลงานที่สร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.29$) และการใช้เทคโนโลยีประกอบการสร้างสรรค์ $\bar{X} = 4.27$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.44-0.75) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเรียนรู้วิธีเรียนจากการสืบค้นเอกสาร/สื่อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.75) รองลงมา คือ การใช้เทคโนโลยีปฏิบัติการสร้างสรรค์ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.69) และการวางแผนงานการปฏิบัติการในชุมชน (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.67)

ตารางที่ 4.9.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาคการรับรู้และดำเนิน

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
4.1 การรำลึกด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ	3.56	0.84	มาก	4.09	0.79	มาก	0.53
4.2 การรำลึกถึง ประสบการณ์/การ ปฏิบัติงาน	3.67	0.71	มาก	4.04	0.77	มาก	0.37
4.3 การรำลึกถึงน้ำใจ ไมตรี ความดี ความงาม ที่ประสบและได้พบเห็น	3.73	0.78	มาก	4.29	0.76	มาก	0.56
4.4 ความคุ้นเคยจากการ ปฏิบัติงาน/การใช้ เทคนิควิธีการ	3.62	0.72	มาก	4.20	0.73	มาก	0.58
4.5 ความคุ้นเคยรู้จัก มักคุ้นกับบุคคล/ชุมชน/ สังคม	3.51	0.69	มาก	4.11	0.71	มาก	0.60

ตารางที่ 4.9.4 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
4.6 การตอบสนอง/การช่วยเหลือกันและกันจากความคุ้นเคย	3.62	0.81	มาก	4.29	0.59	มาก	0.67
4.7 การแก้ปัญหาและการให้ความร่วมมือกัน	3.69	0.92	มาก	4.31	0.63	มาก	0.62
4.8 การรำลึกถึงสิ่งที่ตนคุ้นเคยบ่อย ๆ	3.71	0.87	มาก	4.18	0.65	มาก	0.47
4.9 การซาบซึ้งในคุณค่าของผลงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้น	3.82	0.86	มาก	4.49	0.63	มาก	0.67
4.10 การซาบซึ้งในคุณค่าของบุคคล/สังคม/และชุมชนที่คุ้นเคยกัน	3.80	0.94	มาก	4.20	0.73	มาก	0.40
4.11 การซาบซึ้งในคุณค่าของบุคคล/สังคม/ชุมชนที่เคยช่วยเหลือกัน	3.82	0.86	มาก	4.40	0.58	มาก	0.58
4.12 การซาบซึ้งในคุณค่าของความดี/ความงาม/น้ำใจไมตรีของผู้อื่น	3.91	0.74	มาก	4.36	0.65	มาก	0.45
4.13 การซาบซึ้งในคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อกัน	3.93	0.72	มาก	4.36	0.61	มาก	0.43
รวม	3.72	0.48	มาก	4.26	0.39	มาก	0.54

จาก ตารางที่ 4.9.4 ด้านข้อมูลภาคการรับรู้และสำนึก พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.51-3.93) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การซาบซึ้งในคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรมที่มีต่อกัน ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา คือ การซาบซึ้งในคุณค่าของความดี/ความงาม/น้ำใจไมตรีของผู้อื่น ($\bar{X} = 3.91$) และการซาบซึ้งในคุณค่าของบุคคล/สังคม/ชุมชนที่เคยช่วยเหลือกันและการซาบซึ้งในคุณค่าของผลงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้น ($\bar{X} = 3.82$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.04-4.49) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การซาบซึ้งในคุณค่าของผลงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้น ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมา คือ การซาบซึ้งในคุณค่าของบุคคล/สังคม/ชุมชนที่เคยช่วยเหลือกัน ($\bar{X} = 4.40$) การซาบซึ้งในคุณค่าของความดี/ความงาม/น้ำใจไมตรีของผู้อื่นและการซาบซึ้งในคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรมที่มีต่อกัน ($\bar{X} = 4.36$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.37-0.67) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การตอบสนอง/การช่วยเหลือกันและกันจากความคุ้นเคยและการซาบซึ้งในคุณค่าของผลงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้น (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.67) รองลงมา คือ การแก้ปัญหาและการให้ความร่วมมือกันและกัน (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.62) และความคุ้นเคยรู้จักมักคุ้นกับบุคคล/ชุมชน/สังคม (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.60)

ตารางที่ 4.9.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาคการแนะแนว

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
5.1 การน้อมรับคำแนะนำ ต่างๆ	3.67	0.71	มาก	4.36	0.65	มาก	0.69
5.2 การนำคำแนะนำไป ปฏิบัติสร้างสรรค์	3.69	0.76	มาก	4.29	0.69	มาก	0.60
5.3 การขอคำแนะนำจาก การดำเนินงานโครงการ/ ชิ้นงานและการปฏิบัติการ ในชุมชน	3.71	0.73	มาก	4.11	0.78	มาก	0.40
รวม	3.69	0.56	มาก	4.26	0.52	มาก	0.57

จากตารางที่ 4.9.5 ด้านข้อมูลภาคการแนะแนว พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.67-3.71) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การขอคำแนะนำจากการดำเนินงานโครงการ/การปฏิบัติการในชุมชน ($\bar{X} = 3.71$) รองลงมาคือ การนำคำแนะนำไปปฏิบัติสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.69$) และการน้อมรับคำแนะนำต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.67$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.11-4.39) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การน้อมรับคำแนะนำต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา คือ การนำคำแนะนำไปปฏิบัติสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.29$) และการขอคำแนะนำจากการดำเนินงานโครงการ/การปฏิบัติการในชุมชน ($\bar{X} = 4.11$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.40-0.69) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การน้อมรับคำแนะนำต่าง ๆ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.69) รองลงมา คือ การนำคำแนะนำไปปฏิบัติสร้างสรรค์ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.60) และการขอคำแนะนำจากการดำเนินงานโครงการ/การปฏิบัติการในชุมชน (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.40)

ตารางที่ 4.9.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาคการวิจารณ์

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
6.1 การแสดงความคิดความรู้สึกต่อผลงาน	3.71	0.79	มาก	4.16	0.64	มาก	0.45
6.2 การพรรณนาคุณค่าผลงาน	3.76	0.83	มาก	4.20	0.55	มาก	0.44
6.3 การวิเคราะห์คุณค่าผลงาน	3.56	0.89	มาก	4.13	0.73	มาก	0.57
6.4 การสืบสวน-สอบสวนคุณค่า	3.73	0.69	มาก	4.11	0.78	มาก	0.38
6.5 การประเมินคุณค่า	3.69	0.79	มาก	4.11	0.80	มาก	0.42
6.6 การตัดสินคุณค่า	3.51	0.73	มาก	4.07	0.75	มาก	0.56
รวม	3.66	0.54	มาก	4.13	0.52	มาก	0.47

จากตารางที่ 4.9.6 ด้านข้อมูลภาคการวิจารณ์ พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.51-3.76) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การพรรณนาคุณค่าผลงาน ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมา คือ การสืบสวน สอบสวนคุณค่า ($\bar{X} = 3.73$) และการแสดงความคิดเห็นความรู้สึกต่อผลงาน ($\bar{X} = 3.71$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.07-4.16) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การพรรณนาคุณค่าผลงาน ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา คือ การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อผลงาน ($\bar{X} = 4.16$) และการวิเคราะห์คุณค่าผลงาน ($\bar{X} = 4.13$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.38-0.57) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การวิเคราะห์คุณค่าผลงาน (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.57) รองลงมา คือ การตัดสินใจคุณค่า (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.56) และการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อผลงาน (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.45)

ตารางที่ 4.9.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาคการประเมินตนเอง

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
7.1 ความรู้ ความเข้าใจจากการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้	3.62	0.73	มาก	4.07	0.69	มาก	0.45
7.2 ความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน	3.58	0.84	มาก	4.31	0.73	มาก	0.73
7.3 การประเมินจุดอ่อนตนเอง	3.51	0.89	มาก	4.04	0.80	มาก	0.53
7.4 การประเมินจุดแข็งตนเอง	3.51	0.73	มาก	4.04	0.67	มาก	0.53
7.5 การยอมรับการประเมินของเพื่อน	3.76	0.65	มาก	4.33	0.74	มาก	0.57

ตารางที่ 4.9.7 (ต่อ)

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
7.6 การยอมรับการประเมินของผู้สอน	3.53	0.73	มาก	4.24	0.65	มาก	0.71
7.7 การยอมรับการประเมินของชุมชน	3.56	0.78	มาก	4.04	0.74	มาก	0.48
7.8 ด้านบุคลิกภาพของตนเอง	3.44	0.62	ปานกลาง	4.18	0.75	มาก	0.74
รวม	3.56	0.42	มาก	4.16	0.49	มาก	0.60

จากตารางที่ 4.9.7 ด้านข้อมูลภาคการประเมินตนเอง พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้
ก่อนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมาก
 เป็นส่วนใหญ่ 7 ข้อ ค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 1 ข้อ ($\bar{X} = 3.44$) (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.44-
 3.76) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การยอมรับการประเมินของเพื่อน ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมา คือ ความ
 รู้ ความเข้าใจจากการเรียนรู้แต่ละหน่วย ($\bar{X} = 3.62$) และความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$
 $= 3.58$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ย
 ระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.04- 4.33) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การยอมรับการ
 ประเมินของเพื่อน ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมา คือ ความรู้ ความเข้าใจการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.31$)
 และการยอมรับการประเมินของผู้สอน ($\bar{X} = 4.24$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของ
 ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่
 ระหว่าง 0.45-0.74) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบุคลิกภาพของตนเอง (ความ
 ต่างของค่าเฉลี่ย = 0.74) รองลงมา คือ ความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน (ความแตกต่างของ
 ค่าเฉลี่ย = 0.73) และการยอมรับการประเมินของผู้สอน (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.71)

ตารางที่ 4.9.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาคเสริมประสบการณ์

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
8.1 การแสวงหาประสบการณ์จากบุคคล	3.69	0.76	มาก	4.38	0.58	มาก	0.69
8.2 การหาประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้/สังคม/ชุมชน/บ้าน	3.42	0.75	ปานกลาง	4.20	0.69	มาก	0.78
8.3 การหาประสบการณ์กับสื่อ/เทคโนโลยี	3.51	0.92	มาก	4.31	0.63	มาก	0.80
8.4 การหาประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน/ทำงานด้านการอาชีพ	3.62	0.78	มาก	4.40	0.72	มาก	0.78
8.5 การหาประสบการณ์ทางด้านวิชาการ	3.58	0.84	มาก	4.16	0.71	มาก	0.58
รวม	3.56	0.64	มาก	4.29	0.50	มาก	0.73

จากตารางที่ 4.9.8 ด้านข้อมูลภาคเสริมประสบการณ์ พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้ ก่อนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมากเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 4 ข้อ และค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 1 ข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.42-3.69) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การแสวงหาประสบการณ์จากบุคคล ($\bar{X} = 3.69$) รองลงมา คือ การแสวงหาประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน /ทำงานด้านอาชีพ ($\bar{X} = 3.62$) และการแสวงหาประสบการณ์ทางด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.58$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.16-4.40) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การหาประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน/ทำงานด้านอาชีพ ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา คือ การแสวงหาประสบการณ์จากบุคคล ($\bar{X} = 4.38$) และการหาประสบการณ์กับสื่อ/เทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.31$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.58-0.80) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การหาประสบการณ์กับสื่อ/เทคโนโลยี

(ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.80) รองลงมา คือ การหาประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้/สังคม/ชุมชน/บ้าน และจากการปฏิบัติงาน/ทำงานด้านอาชีพ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.78) และการแสวงหาประสบการณ์จากบุคคล (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.69)

ตารางที่ 4.9.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาคการนำเสนอ

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
9.1 การนำเสนอเอกสาร ผลงานวิชาการ	3.76	0.77	มาก	4.33	0.64	มาก	0.57
9.2 ขั้นตอนการ นำเสนอ	3.64	0.83	มาก	4.24	0.74	มาก	0.60
9.3 สื่อ/เครื่องมือ/ เทคนิคและเทคโนโลยี	3.67	0.83	มาก	4.24	0.61	มาก	0.57
9.4 การนำเสนอ เกี่ยวกับผลผลิต	3.53	0.81	มาก	4.18	0.68	มาก	0.65
9.5 การนำเสนอ เกี่ยวกับแผนงาน/ โครงการ/ชิ้นงาน	3.49	0.73	ปานกลาง	4.24	0.61	มาก	0.75
รวม	3.62	0.62	มาก	4.25	0.43	มาก	0.63

จากตารางที่ 4.9.9 ด้านข้อมูลภาคการนำเสนอ พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมากเป็นส่วนใหญ่ 4 ข้อ ค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 1 ข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.49-3.76) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การนำเสนอเอกสารผลงานวิชาการ ($\bar{X} = 3.76$) รองลงมาคือ สื่อ/เครื่องมือ/เทคนิคและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.67$) และขั้นตอนการนำเสนอ ($\bar{X} = 3.64$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.18-4.33) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การนำเสนอเอกสารผลงานทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมา คือ ขั้นตอนการนำเสนอ, สื่อ/เครื่องมือ/เทคนิคและเทคโนโลยีและการนำเสนอเกี่ยวกับแผนงาน/โครงการ/ชิ้นงาน ($\bar{X} = 4.24$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.57-0.75) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การนำเสนอเกี่ยวกับแผนงาน/โครงการ/ชิ้นงาน (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.75) รองลงมา คือ การนำเสนอเกี่ยวกับผลผลิต (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.65) และขั้นตอนการนำเสนอ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.60)

ตารางที่ 4.9.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาคการวัดและประเมินผล

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
10.1 แบบทดสอบ ความรู้/ ความจำ / ความคิด	3.53	0.76	มาก	4.27	0.69	มาก	0.74
10.2 การเรียนรู้จาก สภาพที่แท้จริงใน สังคม/ชุมชน	3.47	0.81	ปานกลาง	4.16	0.71	มาก	0.69
10.3 การประเมินจาก การปฏิบัติจริง ตาม แผนงาน/โครงการ/ ชิ้นงาน	3.58	0.62	มาก	4.22	0.77	มาก	0.64
10.4 การประเมินผลงาน	3.71	0.76	มาก	4.24	0.74	มาก	0.53
10.5 การประเมิน ผลลัพธ์	3.47	0.69	ปานกลาง	4.20	0.73	มาก	0.73
10.6 การประเมินผล กระทบ	3.42	0.78	ปานกลาง	4.09	0.79	มาก	0.67
รวม	3.53	0.55	มาก	4.20	0.55	มาก	0.67

จากตารางที่ 4.9.10 ด้านข้อมูลภาคการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียน ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับมาก 3 ข้อ ระดับปานกลาง 3 ข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.42-3.71) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ

การประเมินผลงาน ($\bar{X} = 3.71$) รองลงมาคือ การประเมินจากการปฏิบัติจริงตามแผนงาน/โครงการ/ชิ้นงาน ($\bar{X} = 3.58$) และแบบทดสอบความรู้ ความจำ ความคิด ($\bar{X} = 3.53$)

หลังการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับมากทุกข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.09-4.27) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ แบบทดสอบความรู้ ความจำ ความคิด ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา คือ การประเมินผลงาน ($\bar{X} = 4.24$) และการประเมินจากการปฏิบัติจริงตามแผนงาน/โครงการ/ชิ้นงาน ($\bar{X} = 4.22$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.53-0.74) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แบบทดสอบความรู้/ความจำ/ความคิด (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.74) รองลงมา คือ การประเมินผลลัพธ์ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.73) และการเรียนรู้จากสภาพที่แท้จริงในสังคม/ชุมชน (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.69)

ตารางที่ 4.9.11 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การประเมินกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการของผู้เรียนก่อน-หลังการเรียนรู้

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
11.1 การมีส่วนร่วมกำหนด กติกาการเรียนรู้	3.70	0.47	มาก	4.18	0.38	มาก	0.48
11.2 ภาควิชาความเข้าใจ	3.58	0.51	มาก	4.19	0.44	มาก	0.61
11.3 ภาควิชาการสร้างสรรค์	3.58	0.46	มาก	4.18	0.43	มาก	0.60
11.4 ภาควิชาการรับรู้และสำนึก	3.72	0.48	มาก	4.26	0.39	มาก	0.54
11.5 ภาควิชาการแนะแนว	3.69	0.56	มาก	4.26	0.52	มาก	0.57
11.6 ภาควิชาการวิจารณ์	3.66	0.54	มาก	4.13	0.52	มาก	0.47
11.7 ภาควิชาการประเมินตนเอง	3.56	0.42	มาก	4.16	0.49	มาก	0.60
11.8 ภาควิชาเสริมประสบการณ์	3.56	0.64	มาก	4.29	0.50	มาก	0.73
11.9 ภาควิชาการนำเสนอ	3.62	0.62	มาก	4.25	0.43	มาก	0.63
11.10 ภาควิชาการวัดและ ประเมินผล	3.53	0.55	มาก	4.20	0.55	มาก	0.67

จากตารางที่ 4.9.11 ข้อมูลแต่ละภาค พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียนรู้ ภาคการรับรู้และสำนึก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมกำหนดกติกาการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.70$) และภาคการแนะแนว ($\bar{X} = 3.69$)

หลังการเรียนรู้ ภาคเสริมประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.29$) รองลงมาคือ ภาคการรับรู้และสำนึกและภาคการแนะแนว ($\bar{X} = 4.26$) และภาคการนำเสนอ ($\bar{X} = 4.25$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ก่อนและหลังเรียน พบว่า ภาคเสริมประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.73) รองลงมา คือ ภาคการวัดและประเมินผล (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.67) และภาคการนำเสนอ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.63)

4.2.3 ประเมินสรุปการนำผลการประเมินกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการของผู้เรียน

9 ภาคมาใช้ในการพัฒนาพหุปัญญาด้านความฉลาดและด้านอารมณ์ของผู้เรียน

ตารางที่ 4.9.12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความฉลาด

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
1.ทางด้านวิชาการ	3.44	0.92	ปานกลาง	4.04	0.74	มาก	0.60
2.การจดจำรายละเอียด	3.20	0.84	ปานกลาง	4.02	0.78	มาก	0.82
3.การปฏิบัติการ	3.49	0.89	ปานกลาง	4.20	0.66	มาก	0.71
4.การรับรู้ สื่อความหมาย	3.49	0.89	ปานกลาง	4.22	0.64	มาก	0.73
5.การวิจารณ์ แสดงความเห็น	3.36	0.80	ปานกลาง	4.02	0.78	มาก	0.66
6.การประเมินคุณค่า	3.64	0.91	มาก	4.13	0.69	มาก	0.49
7.การวิเคราะห์เรื่องราว	3.71	0.92	มาก	4.18	0.72	มาก	0.47
8.การแก้ปัญหา	3.62	0.89	มาก	4.11	0.68	มาก	0.49
9.การนำไปใช้	3.73	0.75	มาก	4.44	0.66	มาก	0.71
10.มนุษยสัมพันธ์	4.04	0.82	มาก	4.40	0.69	มาก	0.36
11.กาลเทศะ	3.82	0.94	มาก	4.36	0.68	มาก	0.54
12.กายภาพ	3.78	0.95	มาก	4.22	0.64	มาก	0.44
13.วัฒนธรรม	3.78	0.82	มาก	4.42	0.72	มาก	0.64
14.ความเจตียว	3.60	0.72	มาก	4.18	0.75	มาก	0.58
รวม	3.62	0.52	มาก	4.21	0.42	มาก	0.59

จากตารางที่ 4.9.12 จากการศึกษาข้อมูลด้านความฉลาด พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความฉลาดอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ 9 ข้อ และระดับปานกลาง 5 ข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.60-4.04) ข้อที่ผู้เรียนมีความฉลาดสูงที่สุด คือ มนุษย์สัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.04$) รองลงมา คือ กาลเทศะ ($\bar{X} = 3.82$) และ การนำไปใช้ ($\bar{X} = 3.73$)

หลังการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความฉลาดระดับมากทุกข้อ ค่าเฉลี่ยรวม = 4.21 (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.02-4.44) ข้อที่ผู้เรียนมีความฉลาดสูงที่สุด คือ การนำไปใช้และมนุษย์สัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมา คือ วัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.42$) และมนุษย์สัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.40$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.36-0.82) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจดจำรายละเอียด (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.82) รองลงมา คือ การรับรู้สื่อความหมาย (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.73) การปฏิบัติการและการนำไปใช้ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.71)

ตารางที่ 4.9.13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านอารมณ์

รายการประเมิน	ก่อน			หลัง			ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย
	μ	σ	ความหมาย	μ	σ	ความหมาย	
1.รู้จักเข้าใจตนเอง	3.60	0.86	มาก	4.44	0.69	มาก	0.84
2.เข้าถึงจิตใจผู้อื่น	3.44	0.92	ปานกลาง	4.33	0.74	มาก	0.89
3.สัมพันธ์ภาพที่ดีกับ ผู้อื่น	3.78	0.77	มาก	4.36	0.71	มาก	0.58
4.การควบคุมตนเอง	3.67	0.74	มาก	4.51	0.63	มาก	0.84
5.การอดทนต่อการ ปะทะอารมณ์	3.49	0.73	ปานกลาง	4.44	0.62	มาก	0.95
6.การรักษาหัวใจผู้อื่น	3.78	0.90	มาก	4.49	0.69	มาก	0.71
7.สุภาพ อ่อนโยน	3.51	0.84	มาก	4.38	0.65	มาก	0.87
8.การแก้ปัญหา	3.60	0.96	มาก	4.44	0.66	มาก	0.84
9.การนำพลังอารมณ์ ความรู้สึก มาใช้ให้เกิด ประโยชน์	3.58	0.89	มาก	4.56	0.66	มากที่สุด	0.98
รวม	3.61	0.58	มาก	4.44	0.41	มาก	0.83

จากตารางที่ 4.9.13 จากการศึกษาข้อมูลด้านอารมณ์ พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นดังนี้

ก่อนการเรียน ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยอารมณ์อยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ 7 ข้อ และระดับปานกลาง 2 ข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 3.44-3.78) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่นและการรักษาน้ำใจผู้อื่น ($\bar{X} = 3.78$) รองลงมา คือ การควบคุมตนเอง ($\bar{X} = 3.67$) รู้จักเข้าใจตนเองและการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.60$)

หลังการเรียน ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยอารมณ์ระดับมากที่สุด 1 ข้อ ระดับมาก 8 ข้อ (ค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 4.33-4.56) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การนำพลังอารมณ์ ความรู้สึกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา คือ การควบคุมตนเอง ($\bar{X} = 4.51$) และการรักษาน้ำใจผู้อื่น ($\bar{X} = 4.49$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระจายอยู่ระหว่าง 0.58-0.98) ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การนำพลังอารมณ์ ความรู้สึกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.98) รองลงมา คือ การอดทนต่อการปะทะอารมณ์ (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.95) และการเข้าถึงจิตใจผู้อื่น (ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย = 0.89)

ตอนที่ 2 ภาพรวมการวิเคราะห์การนำกระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดการพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียนวิชาวิถีธรรม วิถีไทย
สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคคอนเมือง

การวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที 1 เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ นำมาวิเคราะห์เป็นภาพรวมทั้ง 9 ภาคการเรียนรู้ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.10 ภาพรวมการวิเคราะห์การนำกระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดการพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียนวิชาวิถีธรรม วิถีไทย

ตัวแปรต้น/ กระบวนการ เรียนรู้	ประเด็นการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	ตัวแปรตาม พหุปัญญาของผู้เรียน
ภาคความเข้าใจ	- ทำความเข้าใจเนื้อหา - กำหนดจุดประสงค์ของผู้เรียนแต่ละคน - ระดมสมอง/อภิปราย - ผู้เรียนตั้งคำถาม - เรียนรู้ในคำศัพท์	- สังเกตการแสดงออก - การพูดอภิปราย การใช้ภาษา ความฉลาด - ในการถามและ - ผลจากการบันทึก - กระบวนการเรียนรู้	กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการ ช่วยให้ผู้เรียนได้เลือกการแสดงออกได้ตรงกับความรู้ความสามารถของตน เช่น การร่วมกันศึกษาหน่วยการเรียนรู้ การใช้ความรู้ความเข้าใจมาแลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม การมีผู้ตั้งประเด็นปัญหา การร่วมกันระดมสมองที่ผู้เรียนจะต้องนำเอาศักยภาพของตนออกมาซึ่งมีความแตกต่างจากการที่เดิมเคยนั่งฟังครูด้านเดียว เมื่อนำมาสู่การอภิปราย ผู้เรียนจะเกิดการถ้อยแถลงทางด้านเขวี่ยนปัญหาหรือศักยภาพให้เห็นถึงความแตกต่างทางเขวี่ยนปัญหาในแต่ละคน อาทิ เกิดการแลกเปลี่ยนทางด้านความเข้าใจ ด้านคำศัพท์และภาษาร่วมกัน ใช้ความรู้ความจำจากเนื้อหา มาอภิปรายประเด็นปัญหา ผู้เรียนรู้จักการตั้งคำถามที่ก่อให้เกิดการอภิปรายร่วมกัน มีการใช้เหตุผลซึ่งกันและกัน กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้ช่วยให้เกิดเขวี่ยนปัญหาด้านมิติสัมพันธ์ ด้านความเข้าใจในธรรมชาติของเพื่อนร่วมชั้นเรียนและความเข้าใจในตนเอง ความแตกฉานในด้านคำศัพท์และภาษา

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ตัวแปรต้น/ กระบวนการ เรียนรู้	ประเด็นการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	ตัวแปรตาม พหุปัญญาของผู้เรียน
ภาคการ สร้างสรรค์	- เลือกคำศัพท์มาอภิปราย - เลือกประเด็นคำถามมาอภิปราย -เลือกประเด็นปัญหามาอภิปราย - นำหลักธรรมมาเขียนแผนงาน/โครงการ - สร้างสรรค์ผลงาน	- สังเกตการแสดงออกการพูดอภิปราย - ความฉลาดในการถาม การวิเคราะห์ - หลักธรรม การเขียนแผนงาน/โครงการ - ระบบความคิด ตรรก - การสร้างสรรค์และระบบความสัมพันธ์ต่างๆ	ผู้เรียนเข้าใจมิติสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดโยงจากความรู้มาสู่การคิดที่เป็นรูปธรรม การนำหลักธรรมมาคิดเป็นแผนงาน/โครงการ ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่หลากหลายตามความสนใจของกลุ่ม อาทิ โครงการรณรงค์เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้านจริยธรรม การลดละเลิกอบายมุขต่างๆ การทำโครงการเกี่ยวกับศิลปะ(การวาดรูป) การเล่นเกม แต่งเพลง การนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์กราฟิกหรือการสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคโนโลยี เป็นต้น กระบวนการเหล่านี้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการบูรณาการ เป็นสหวิทยาการที่ต้องใช้ความรู้และศักยภาพทางเขาวนัปัญหาที่หลากหลาย ผู้เรียนแต่ละคนได้มีโอกาสใช้ความรู้ ความสามารถของตน การใช้เหตุผลและตรรก การใช้ความสามารถทางศิลปะด้านการประพันธ์เรื่องราวและบทเพลง การร้องเพลง การเล่นเกม การวางแผนเพื่อความสำเร็จและการใช้เขาวนัปัญหาในการแก้ปัญหาาร่วมกัน รวมทั้งการแสดงออกทางกายและการเคลื่อนไหวต่าง ๆ อย่างมีชีวิตชีวาตามมา ซึ่งจะเห็นได้จากการแสดงออก และเอกสารการบันทึกของผู้เรียน

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ตัวแปรต้น/ กระบวนการ เรียนรู้	ประเด็นการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	ตัวแปรตาม พหุปัญญาของผู้เรียน
ภาคการรับรู้และ สำนึก	- ราลึกถึงความรู้ความเข้าใจ - ราลึกถึงประสบการณ์ - ราลึกในน้ำใจไมตรี/ความดี/ความงามและความสุนทรีย์ - สิ่งที่คุณเคยมากที่สุด - สิ่งที่ชอบซึ่งมากที่สุด	- วิเคราะห์การรับรู้ การตีความหมาย การประเมินคุณค่าและการเลือกคุณค่าที่พึงามใส่ตน - ความฉลาดทางอารมณ์ - ความสัมพันธ์กับผู้อื่น - คุณธรรมจริยธรรม	การใช้เชาวน์ปัญญาการรับรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ การตีความหมาย การประเมินเกี่ยวกับการสำนึกในคุณค่า อาทิ การสำนึกในความดีงามและประสบการณ์ที่ดี ในระหว่างร่วมกันปฏิบัติงาน เป็นความคุ้นเคยในด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีน้ำใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้เรียนในภาคการสร้างสรรค์ การสำนึกในคุณค่ายังเกิดให้เห็นได้ด้วยการแสดงผลงานของผู้เรียนเกี่ยวกับศิลปะ การรับรู้ทางด้านสุนทรียภาพ จินตนาการที่นำไปสู่การเห็นทางเชาวน์ปัญญา และการสร้างสรรค์ ออกมาเป็นผลงานต่างๆ ดังที่ผู้เรียนได้นำเสนอ
ภาคการแนะแนว	- การแนะแนวจากครูผู้สอน - การแนะแนวจากพระอาจารย์ - การแนะแนวจากเพื่อน - การนำคำแนะนำไปใช้	- ความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น บริบทที่ตนรับผิดชอบ - ความรู้ความเข้าใจ	เชาวน์ปัญญาการแนะแนวเกิดขึ้นอย่างหลากหลายในระหว่างปฏิบัติการเรียนรู้ เพื่อนแนะแนวเพื่อน ครูผู้สอนแนะแนวโดยให้ความรู้เพิ่มเติม เกิดการเรียนรู้แสวงหาวิธีการใหม่ๆ ความพยายามในการเพิ่มพูนให้ได้มาซึ่งความรู้และแสดงออกด้วยวิธีการที่หลากหลายของผู้เรียน การแก้ปัญหา มิติสัมพันธ์ มีการยอมรับกันมากขึ้น การยอมรับในเรื่องอารมณ์ ความรู้สึกของกันและกัน

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ตัวแปรต้น/ กระบวนการ เรียนรู้	ประเด็นการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	ตัวแปรตาม พหุปัญญาของผู้เรียน
ภาคการวิจารณ์	- การแสดงความรู้ความเข้าใจ - การแสดงความรู้สึกนึกคิดระหว่างเพื่อน - การพรรณนาถึงสิ่งที่เห็น และคุณค่าที่เกิดขึ้น	- ความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ ในภารกิจที่รับผิดชอบ - ความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น - ความฉลาดในการประเมินตัดสินและเลือกคุณค่า	พิจารณาและวิเคราะห์ได้จากผลจากการที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติการในภาคการสร้างสรรค์ ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลงาน คุณค่าของความเหมือนความต่างของผลผลิต คุณค่าของการสร้างสรรค์ คุณค่าของการทำงานร่วมกัน การมีน้ำใจ คุณธรรม จริยธรรม สิ่งเหล่านี้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำมาวิจารณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดเชาวน์ปัญญาด้านความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เชาวน์ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ ซึ่งก็คือการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์
ภาคการประเมินตนเอง	- ความรู้ความเข้าใจในตน - จุดอ่อน/จุดแข็งของตน	- อารมณ์ - ความตรงไปตรงมา - จริยธรรม	พิจารณาจากการประเมินตนเอง อาศัยหลักการที่ว่า การเรียนรู้ใด ๆ จะไม่เกิดประโยชน์ หากผู้เรียนไม่สามารถประเมินตนเองได้ว่าตนเองได้รับความรู้อะไร มีความสามารถในการปฏิบัติงานมากน้อยแค่ไหน อย่างไร ตนเองมีความรู้สึกกับผู้อื่นอย่างไร บทบาทที่ตนเองปฏิบัติอยู่นั้น ได้รับการยอมรับมากน้อยแค่ไหน อย่างไร เหล่านี้เป็นเชาวน์ปัญญาที่ผู้เรียนต้องรู้จักที่จะประเมินออกมาด้วยการพูด การวิจารณ์ตนเอง ซึ่งผู้เรียนได้แสดงออกโดยผ่านเชาวน์ปัญญาทางการพูด การแสดงความคิดเห็น ผ่านการแสดงออก เป็นต้น

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ตัวแปรต้น/ กระบวนการ เรียนรู้	ประเด็นการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	ตัวแปรตาม พหุปัญญาของผู้เรียน
ภาคเสริม ประสบการณ์	- บริหารจิตและเจริญปัญญา - การนั่งสมาธิ - การถวายสังฆทาน - การสำรวจพฤติกรรมทางด้านคุณธรรม จริยธรรมในชุมชน	- การควบคุมตนเอง - การเคลื่อนไหว - ความเข้าใจตนเองและธรรมชาติของอารมณ์	พิจารณาผลจากการศึกษาค้นคว้า การใช้เทคโนโลยี มุมมองของผู้เรียนหรือวิสัยทัศน์ จากการที่สามารถนำความรู้มาเสริมการคิด การปฏิบัติการ เป็นเชาวน์ปัญญาทางการสร้างสรรค์ เชาวน์ปัญญาทางการเข้าใจตนเอง การเสริมประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้เรียนก็คือ ความฉลาดทางอารมณ์ ประสบการณ์ด้านมิติสัมพันธ์ต่าง ๆ เป็นต้น
ภาคการนำเสนอ	- การนำเสนอความรู้ - การนำเสนอผลงาน - การเสนอแผนงาน/โครงการ / ชิ้นงาน	- ระบบคิด การ - สร้างสรรค์ การ - วางแผน การใช้ - เทคโนโลยี และ - วิสัยทัศน์	เห็นได้ชัดว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในบทบาทของตน อารมณ์ ความรู้สึก การอดทนอดกลั้น มีความสำนึกในความรับผิดชอบ มีความฉลาดด้านความสัมพันธ์ การให้ความร่วมมือ ความฉลาดทางด้านการแสวงหาเทคนิค วิธีการเฉพาะตน ความฉลาดในการใช้เทคโนโลยี ความฉลาดในการใช้ภาษาและการพูด

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ตัวแปรต้น/ กระบวนการ เรียนรู้	ประเด็นการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	ตัวแปรตาม พหุปัญญาของผู้เรียน
ภาคการวัดและ ประเมินผล (เป็นการ วิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณ)	- ผลการประเมิน ก่อนเรียน - ผลการประเมิน หลังเรียน	ศึกษาวิเคราะห์ถึง ผลต่างจากการประเมิน ก่อนและหลังการเรียนรู้	วิเคราะห์จากผลต่างจากการประเมินกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการของผู้เรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ พบว่า ภาคเสริมประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ภาคการวัดและประเมินผล และภาคการนำเสนอ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลต่างจากค่าเฉลี่ยของภาคเสริมประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด จึงเห็นได้ชัดว่า ผลที่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จากสภาพที่แท้จริง จากการปฏิบัติจริงตามผลงาน/ชิ้นงานของผู้เรียน ผู้เรียนมีการปฏิบัติและมีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น รองลงมา คือ ภาคการวัดและประเมินผล เป็นการประเมินผู้เรียนตามผลที่เกิดจากการเรียนรู้ จากภาคเสริมประสบการณ์ของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกัน และภาคการนำเสนอเป็นการนำเสนอผลงานอย่างเป็นขั้นตอน มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีในการนำเสนอ และผู้เรียนต่างก็ยอมรับข้อสรุป กฎ กติกาของกลุ่ม และร่วมกันวิเคราะห์ผลงาน การปฏิบัติงานร่วมกัน ด้านความฉลาดของผู้เรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจดจำรายละเอียด รองลงมา คือ การรับรู้สื่อความหมาย และการปฏิบัติการ ตามลำดับ ผลต่างของค่าเฉลี่ยด้านความฉลาด ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนมีการจดจำรายละเอียด การปฏิบัติงานร่วมกันมากขึ้น มีการรับรู้สื่อความหมายและการปฏิบัติที่สูงขึ้น หลังจากที่ได้มีการเรียนรู้แล้ว

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ตัวแปรต้น/ กระบวนการ เรียนรู้	ประเด็นการเรียนรู้	การวิเคราะห์ผู้เรียน	ตัวแปรตาม พหุปัญญาของผู้เรียน
			ด้านอารมณ์ของผู้เรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกข้อ ข้อที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การนำพลังอารมณ์ ความรู้สึกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รองลงมา คือ การอดทนต่อการปะทะ และการเข้าถึงจิตใจผู้อื่น ผลต่างของค่าเฉลี่ยด้านอารมณ์ มากที่สุด คือ การนำพลังอารมณ์ ความรู้สึกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และค่าเฉลี่ยที่สูงรองลงมา คือ การอดทนต่อการปะทะ และการเข้าถึงจิตใจผู้อื่น สอดคล้องกับผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งตามธรรมชาติของวัยนี้มีพลังกำลังมาก อารมณ์ร้อน เอาแต่ใจตัวเองเป็นใหญ่ ถ้าสามารถนำพลังอารมณ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ก็จะสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าได้เป็นอย่างดีดังที่ปรากฏ

บทสรุป

เมื่อพิจารณาผลจากการทดลองใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการ 9 ภาค พบว่า กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการทั้ง 9 ภาค มีผลทำให้เกิดการพัฒนาหุปัญญาของผู้เรียน นอกเหนือจากนั้น ยังพบว่า กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการ 4 ภาค คือ ภาคความเข้าใจ ภาคการสร้างสรรค์ ภาคการรับรู้และสำนึก และภาคการประเมินตนเอง มีผลอย่างเห็นได้ชัดต่อการพัฒนา ทั้ง 10 ด้านตามทฤษฎีหุปัญญา ของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ ได้แก่ ด้านที่ 1 เชาวนปัญญาด้านคำศัพท์ และภาษา ด้านที่ 2 เชาวนปัญญาด้านตรรกและคณิตศาสตร์ ด้านที่ 3 เชาวนปัญญาด้านดนตรี/จังหวะ ด้านที่ 4 เชาวนปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านที่ 5 เชาวนปัญญาด้านภาพและมิติสัมพันธ์ ด้านที่ 6 เชาวนปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเป็นผู้นำ ด้านที่ 7 เชาวนปัญญาด้านความเข้าใจตนเอง (การรู้ตน) ด้านที่ 8 เชาวนปัญญาด้านความเข้าใจธรรมชาติ ด้านที่ 9 เชาวนปัญญาด้านการคิดใคร่ครวญและการดำรงชีวิต และด้านที่ 10 เชาวนปัญญาด้านจริยธรรม คุณธรรม และในขณะที่เรียนรู้ผู้เรียนได้รับความสุขจากการเรียนรู้ เห็นได้จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้น และร่วมมือกันในการสร้างสรรค์ผลงานที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในเชิงนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางความคิดในการเรียนรู้ เกิดเป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีของการเรียนรู้ที่ตนเองมีส่วนสร้างสรรค์ และรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญในการสร้างผลงานที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว